

Barnen från Frostmofjället

Barnen från Frostmofjället är en av de berättelser som ingår i Svenska Filminstitutets stora skolbioprojekt [Boken på duken](#) – en satsning på film som läsfrämjare i skolan. Boken av Laura Fitinghoff och filmen av Rolf Husberg är tillsammans ett inspirerande material för vidare samtal och berättande i klassrummet.

Rek. från åk 1

EN FILMHANDLEDNING AV MALENA JANSON

Om berättelsen

Laura Fitinghoffs bok *Barnen ifrån Frostmofjället* utkom första gången 1907 och blev omedelbart en succé som trycktes i flera nya upplagor. Filmatiseringen av Rolf Husberg från 1945 fick ett liknande lyckligt öde; strålande recensioner och en stor publik – och även om den är svartvit och lite gammaldags i sedvänjor och språkbruk så är den i många avseenden en tidlös roadmovie.

De sju syskonen från Frostmofjället ger sig av på en vandring när de blivit föräldralösa. De jagas av kommunen som vill sälja dem på auktion till "lägstbjudande", de utsätts för naturens faror och elaka människor som vill dem illa. Men de möter också godhet och hjälpsamhet längs vägen och vid berättelsens slut har de alla en ljusnande framtid framför sig.

Barnen från Frostmofjället är en stark historia om flykt, mod och solidaritet – ämnen som i allra högsta grad är

aktuella än i dag. Även om det numera sällan är Sverige-födda barn som tvingas hemifrån.

Som adaptation är filmen intressant i flera avseenden, inte minst genom att den dels bär tydliga spår av den tid den tillkom i (1945), dels att den stöpts om ganska dras-tiskt för att passa ett filmiskt berättande.

Observera: Vi rekommenderar att boken läses högt i klassen innan man ser filmen.

De sju barnens berättelser

Huvudpersonerna i *Barnen från Frostmofjället* är ju de sju syskonen Ante, Anna-Lisa, Maglena, Monke, Per-Erik, Märta-Greta och Brita-Cajsa. Deras gemensamma historia berättas som om den var en objektiv sanning; "såhär gick det till". Men om man tänker efter så är det nog så, att det skulle kunna skrivas sju olika versioner av *Barnen från Frostmofjället*, därför att de sju olika syskonen nog upplevde sin resa och sina äventyr på olika sätt. Att vara yngst och ramla av kälken och bli liggande i snön utan att någon märker det är ju en helt annan upplevelse än att vara äldst och upptäcka att man tappat bort sitt yngsta syskon som man ju hade ansvar för!

- Låt eleverna välja ett av syskonen eller dela in dem i grupper och dela ut karaktärer åt dem. Läs/se om episoder som handlar om just det syskonet och låt eleverna beskriva karaktären ingående. Låt dem eventuellt arbeta i par för att inspirera varandra. Om en del av syskonen (särskilt de yngre) får vi inte veta så mycket och då kan

man själv brodera ut och fylla i så att det blir en "levande" person. Rita, skriv och berätta.

- Låt nu eleverna hitta en scen där "deras" syskon medverkar. Gör en liten digression, en utvikning, i berättelsen. Tänk er antingen en infogad sida i boken eller att man fryser bilden i filmen, stannar upp och berättar: Vad känner karaktären? Vad tänker hen? Hör hen ljud, känner hen lukter, är hen hungrig, törstig eller trött? Rädd? Arg? Besviken? Låt barnen skriva eller berätta muntligt i jag-form. Om ni har tillgång till inspelningsteknik kan ni också spela in barnens berättelse så att den blir som en speakerröst till en frusen filmbild!

Gullspiras berättelse

Det är, som sagt, de sju syskonens resa vi får följa med på och deras äventyr vi tar del av. Men också geten, Gullspira, är ju en viktig karaktär i *Barnen från Frostmofjället*.

- På vilka sätt är Gullspira viktig för barnen? Vad bidrar hon med i form av fysisk och psykisk trygghet? Skiljer sig hennes roll åt i boken och i filmen? På vilka sätt, i så fall?

På Stadsteatern Skärholmen utanför Stockholm spelade man under 2011-2012 en familjepjäsa som hette *Barnen från Frostmofjället*. I den pjäsen var det Gullspira som hade huvudrollen. Hon var berättaren som förklarade sådant som var svårt att förstå och som också beskrev sina egna känslor.

- Tänk dig att Gullspira kunde prata och skriva. Berätta i ord, text och bild vad hon tänkte och kände när hon blev tillfångatagen av de elaka killarna. Skriv/berätta din historia i jag-form, som om du själv var Gullspira.

Bibeln och psalmerna – Frostmobarnens trygghet

I *Barnen från Frostmofjället* läser man flera gånger ur Bibeln. Ante håller en gudstjänst ute i skogen, som om gläntan var en kyrka, och barnen sjunger psalmer. När berättelsen utspelar sig hade religionen en mycket mer framträdande roll i det svenska samhället och i män-

niskornas vardag än vad som är vanligt i Sverige i dag. Men bibeltexterna och psalmerna fyller också en annan viktig funktion för syskonen: som tröst, som trygghet och som underhållning när de är hungriga, trötta och frusna. Att lyssna på när Ante läser högt eller att stämma in i en sång som man kan utantill gör att man kan glömma sina bekymmer en stund.

- Låt barnen arbeta i par och berätta för varandra. Har de någon favoritbok/saga/berättelse som de vill höra när de känner sig ledsna, trötta eller sjuka? Någon som de själva läser eller tycker om att en vuxen läser för dem? Eller/och kanske någon särskild musik/sång som de tycker om att lyssna på?

- Om du skulle trösta de yngsta syskonen från Frostmofjället med en bok eller en berättelse; vilken skulle det vara? Varför tror du att de skulle bli tröstade av just den?

Fattigsverige då och nu

Berättelsen om barnen från Frostmofjället utspelar sig för ungefär 150 år sedan. Precis som berättarrösten i början av filmen beskriver så var det vanligt att familjer, ibland ensamma barn, gav sig i väg hemifrån på tigarstråt för att inte svälta ihjäl. Andra familjer lämnade det då fattiga Sverige för att söka lyckan i Amerika. Man räknar med att en fjärdedel av befolkningen emigrerade. Bara från ett annat europeiskt land, Irland, har en större andel av befolkningen utvandrat!

I dag är Sverige ett av världens rikaste länder och barn behöver inte längre lämna sina hem och ge sig ut för att tigga. I dag flyr människor i stället undan krig och förföljelse i sina hemländer för att finna ett nytt hem i Sverige. En del barn kommer ensamma till Sverige, utan föräldrar eller andra vuxna som kan ta hand om dem.

- Tänk dig att du ska flytta den långa vägen från ditt hemland till Sverige. Du vet inte så mycket om Sverige, men du har hört att det är ganska kallt och mörkt om vintrarna, att det inte varit krig i landet på 200 år och att det finns stora skogar och många sjöar. Skriv och/eller rita om dina fantasier om Sverige som ska bli ditt nya

hemland. Ta både med saker som du tror är bra i Sverige och sådant som du är lite rädd för.

- Skriv nu i stället ett brev till någon i din egen ålder som ska fly från sitt hemland till Sverige. Du vill att hen inte ska oroa sig för flytten och att hen ska känna sig välkommen.

Trots att Sverige i dag är ett rikt land finns det fattiga människor här också. Det är också så att de som redan är rika blir allt rikare medan de fattiga blir allt fattiga – man brukar säga att inkomstskillnaderna ökar. En del har svårt att ha råd att köpa nya kläder, en del tvingas till och med tigga på gatorna i storstäderna.

- Det finns ju en känd sagofigur som det skrivits flera böcker och gjorts många filmer om: Robin Hood. Han tyckte ju att det var väldigt orättvist att de rika var så rika och de fattiga så fattiga. Vad gjorde han åt det? Tycker ni att han gjorde rätt som tog från de rika och gav åt de fattiga?
- Föreställ dig en person som står på gatan och tigger i en stad i Sverige. Den här personen har mycket kläder på sig för att inte frysa, en pappask som förbipasserande kan lägga pengar i. Runt halsen har hen en skylt som det står "Snälla, ge mig en slant så att jag kan köpa mat" på. Arbeta två och två och fundera på och resonera kring hur det kommer sig att den här personen blivit så fattig. Hitta på, skriv, rita och berätta!

Boken på duken – när en text blir film

När en bok överförs, eller adapteras, till film genomgår berättelsen alltid förändringar – större eller mindre. Det finns de som menar att boken alltid är bättre än filmen och det finns de som inte tycker att de behöver läsa boken eftersom de redan har sett filmen och därför "vet hur den slutar". Men en bok och en film är två helt olika medium

och de har båda sina tillgångar och sina begränsningar. Man behöver inte välja eller rangordna medierna! En bok är bättre på att skildra vissa skeenden, en film bättre på andra.

Barnen från Frostmofjället har förändrats ganska mycket när den överförs från bok till duk. Exempelvis så är hela episoden hos samerna inte med i filmen. Dialogen är också annorlunda; medan barnen i boken talar dialekt och "barnspråk" (de yngsta), talar de i filmen stockholmska. I filmen finns också en del spänningsmoment (t ex när de jagas av personerna från kommunen) inlagda som inte finns i boken.

Ibland väljer filmskaparna att förändra berättelsen för att den bättre ska passa filmmediets audiovisuella berättande. Ibland är det rent kommersiella hänsyn som får styra. Det kan också finnas andra skäl att omstöpa en historia, t ex att det finns saker som man kan berätta i textform men som blir alltför läskiga på film. Kanske är det därför som Gullspira blir mycket hårdare åtgången av de elaka killarna i boken än i filmen?

- Fundera ut några tydliga skillnader mellan boken och filmen *Barnen från Frostmofjället*. Det kan vara en enstaka scen som är helt annorlunda, eller en karaktär eller en miljö eller ett händelseförlopp. Läs, gärna flera gånger, exakt hur det skildras i boken och titta på hur det skildras i filmen. Skriv ner filmens skeende som om det var en boktext. Fundera på varför det skiljer sig mellan bok och film. Vad tror ni? Hur skulle ni själva filma just den scenen/personen/motsvarande om ni var filmregissörer?

Tips på vidare läsning & tittning

- På Svenska barnboksinstitutets webbplats kan man gratis ladda ner en lärarhandledning till *Barnen ifrån Frostmofjället*. Den är skriven av Lena Runsten och ger en matig och intressant bakgrund till boken samt uppslag till en mängd pedagogiska ingångar till texten. Se <http://sbi.kb.se/sv/Om-SBI/Publikationer/Lasvard---om-och-om-igen/>

- 1980 gjordes en moderniserad version av berättelsen om Frostmobarnen, filmen *Barna från Blåsjöfjället* i regi av Jonas Sima

Mer samtida berättelser om barn på flykt:

- Josef Fares film *Zozo* (2005) om en pojke som flyr till Sverige från krigets Libanon

- *Hoppet* om två bröder och flyktingbarn som för att få stanna i Sverige låtsas att de tillhör en främmande familj. Bok av Moni Nilsson (2007), filmatisering av Petter Næss (2007)

- *Bekas*, en film av Karzan Kader om två föräldralösa bröder som försöker ta sig från kurdiska Irak till USA där de hoppas kunna skapa sig ett nytt, gott liv.

Gör en egen filmatisering av *Barna ifrån Frostmojället*

Som en del av skolbioprojektet *Boken på duken* inbjuder Svenska filminstitutet under läsåret 2013/14 till en webbaserad filmfestival, "Boken på webben". Så varför inte göra en egen version av *Barna från Frostmojället* i klassen? Läs mer om regler, tidsplan och inspiration på:

- <https://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/filmpedagogik/inspiration/boken-pa-duken/>

Produktionsuppgifter

Sverige 1945

Manus: Schamyl Bauman & Rolf Husberg

Regi: Rolf Husberg

Foto: Olle Nordemar

Klippning: Rolf Husberg

Musik: Sven Sköld

I rollerna

Ante – Hans Lindgren

Månke – Anders Nyström

Maglena – Siv Hansson

Per-Erik – Ulf Berggren

Jägmästare Grape – Ragnar Falck

Brita – Ingrid Luterkort

Tekniska uppgifter

Speltid: 102 minuter

Censur: barn tillåten

Svensk premiär: 18 september 1945

Distribution

Filmen är digitalt nyrestaurerad och bokas som skolbio via Filminstitutets biodistribution.

Redaktion Malena Janson, Svenska Filminstitutet, maj 2013